

**avocatul
poporului**
OMBUDSMAN

**RAPORT ALTERNATIV
prezentat de Oficiul
Avocatului Poporului
cătore Comitetul pentru
Eliminarea Discriminării
Rasiale (CEDR) în baza
Convenției ONU privind
eliminarea tuturor
formelor de
discriminare rasială
pentru cea de-a 116-a
Sesiune,
care va avea loc între
17 noiembrie și
5 decembrie 2025**

RAPORT ALTERNATIV
prezentat de Oficiul Avocatului Poporului către Comitetul pentru Eliminarea
Discriminării Rasiale (CEDR) în baza Convenției ONU privind eliminarea tuturor
formelor de discriminare rasială pentru cea de-a 116-a Sesiune, care va avea loc între
17 noiembrie și 5 decembrie 2025

„Acest raport a fost elaborat de Oficiul Avocatului Poporului (Instituția Ombudsmanului) din Republica Moldova, în calitate sa de Instituție Națională pentru Drepturile Omului, acreditată cu statutul ‘A’.”

2025

Cuprins

Abrevieri	3
I. Aspecte preliminare ale Raportului alternativ	4
Paragrafele 24 (c) și (e) (Situația Romilor).....	5
Asigurarea accesului la serviciile de sănătate pentru femeile și copii de etnie romă	5
Mediatorii comunitari.....	11
II. Paragraful 30 (Apatrizi).....	15
Analiza cadrului normativ	15
Analiza programelor/politicilor publice și a măsurilor statului (strategii, planuri, inițiative)	17
Evaluarea eficienței acestor măsuri – dacă sunt aplicabile și suficiente pentru a combate fenomenul apatridiei, inclusiv date/statistici existente.	18
Drepturile copilului la cetățenie.....	19

Abrevieri

Abrevieri generale

art. – articol

etc. – et cetera

Instituții internaționale / regionale

CEDR – Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale

Instituții naționale pentru drepturile omului

INDO – Instituția Națională pentru Drepturile Omului

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

Autorități publice centrale

MEC – Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

MMPS – Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Instituții subordonate / agenții naționale

ANOFM – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

AGSSÎ – Agenția pentru Gestionarea Serviciilor cu Specializare Înaltă

CNAM – Compania Națională de Asigurări în Medicină

ATAS – Agenția Teritorială de Asistență Socială

STAS – Structură Teritorială de Asistență Socială

Programe

PNADO – Programul național privind asigurarea respectării drepturilor omului

I. Aspecte preliminare ale Raportului alternativ

Context: Oficiul Avocatului Poporului prezintă raportul său alternativ către Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (CEDR) pentru cea de-a 116-a Sesiune, care va avea loc între 17 noiembrie și 5 decembrie 2025. Documentul reprezintă contribuția Instituției Naționale pentru Drepturile Omului în contextul procedurii de urmărire (*follow-up*) a Observațiilor finale ale CEDR privind Republica Moldova de către Comitet. În acest context, raportul se va referi în mod special asupra implementării recomandărilor Comitetului înaintate Statului menționate la paragrafele 24 (c) și (e) (Situația Romilor) și 30 (Apatrizii) din Observațiile finale privind rapoartele periodice combinate al doisprezecelea – al paisprezecelea ale Republicii Moldova¹ publicate la 23.05.2024. De asemenea, raportul alternativ face referire și la Informațiile transmise de Republica Moldova cu privire la implementarea Observațiilor finale asupra rapoartelor sale periodice combinate al doisprezecelea – al paisprezecelea, publicate la 10.06.2025.²

Metodologia: Datele, statisticile și informațiile prezentate de Oficiul Avocatului Poporului au fost colectate printr-un proces sistematic și complex de monitorizare și documentare. Acest proces a inclus analiza politicilor publice și a cadrului normativ în vigoare, desfășurarea vizitelor de monitorizare și documentare în diverse instituții și localități, precum și organizarea/participarea la ședințe de lucru și discuții cu reprezentanți ai administrației publice centrale și locale. Totodată, au fost valorificate constatările și concluziile formulate anterior în cadrul raportului anual, precum și în rapoartele tematice, speciale și elaborate de instituție în domeniul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Prin această abordare, Oficiul Avocatului Poporului asigură o fundamentare complexă a analizei prezentate, bazată pe surse multiple și complementare de informație parvenite de la instituțiile statului și din consultări cu reprezentanții grupurilor relevante (precum liderii comunității rome, persoanele de etnie romă. etc.). Cu toate acestea raportul are anumite limite, determinate de lipsa accesului la regiunea transnistreană și de disponibilitatea redusă a datelor statistice la nivel național și local, în special a celor dezagregate pe criterii relevante pentru analiza realizată.

Conținutul raportului: Având în vedere procedura de urmărire (*follow-up*) a Comitetului, Oficiul Avocatului Poporului în contextul observațiilor și recomandărilor la paragrafele 24 (c) și (e) (Situația Romilor) a examinat subiectele privind: cadrul normativ și politicile publice care reglementează accesul femeilor și copiilor de etnie romă la serviciile de ocrotire a sănătății, importanța campaniilor de informare și sensibilizare axate pe promovarea serviciilor de sănătate accesibile, cât și despre rolul major al asigurării medicale obligatorii în garantarea accesului echitabil la serviciile medicale. Pe lângă progresele înregistrate în raport, Ombudsmanul a atras atenția asupra provocărilor persistente în aceste domenii subliniind necesitatea continuării și intensificării eforturilor statului pentru asigurarea unei protecții efective a drepturilor omului.

La paragraful 30 (Apatrizii), Ombudsmanul a evidențiat cadrul normativ și politicile existente privind combaterea apatridiei, precum și dificultățile cu care se confruntă persoanele apatride în accesarea măsurilor de asistență socială, integrarea pe piața muncii și beneficierea de asistență juridică garantată de stat. De asemenea, a fost prezentată Opinia Ombudsmanului referitoare la proiectul Programului național privind integrarea etapizată a străinilor în Republica Moldova pentru perioada 2025–2027, document strategic care are relevanță directă și pentru situația persoanelor

¹https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2FCO%2FMD%2FFCO%2F12-14&Lang=en

²https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2FCO%2FMD%2FFCO%2F12-14&Lang=en

apatride. În plus, Avocatul Poporului a făcut referire la inițiativele instituției privind elaborarea Ghidului practic - referirea persoanelor apatride, precum și la organizarea atelierelor regionale de instruire bazate pe acest ghid, menite să consolideze capacitățile autorităților și să îmbunătățească mecanismele de protecție a acestor persoane.

Paragrafele 24 (c) și (e) (Situția Romilor)

Asigurarea accesului la serviciile de sănătate pentru femeile și copiii de etnie romă

În Republica Moldova, dreptul la ocrotirea sănătății este consacrat la nivel constituțional prin articolul 36, iar principiul egalității este garantat prin articolul 16, care stabilește că toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de criteriile protejate de lege, precum rasa, naționalitatea sau originea etnică. Mai mult, principiul egalității nu presupune doar un tratament identic pentru toți, ci și aplicarea unui tratament diferențiat atunci când situațiile obiectiv diferă. În acest sens, evaluarea respectării egalității implică analiza comparativă a circumstanțelor, luarea în considerare a aspectelor obiective și aplicarea corespunzătoare a reglementărilor juridice pentru a asigura un tratament echitabil. Astfel, în contextul art. 2, pct.2 din CEDR, statul de fapt, are *obligatia de a îndeplini* fie individual, fie prin asistență și cooperare internațională, adoptarea măsurilor legislative, administrative, bugetare și judiciare, promoționale cât și alte măsuri pozitive adecvate pentru realizarea deplină a dreptului la egalitate și libertate față de discriminarea rasială în exercitarea drepturilor omului³, inclusiv dreptului la sănătate. Mai mult, în contextul CEDR măsurile speciale adoptate sunt valabile doar până la atingerea obiectivelor pentru care au fost introduse. După ce aceste obiective se vor realiza, măsurile nu se vor aplica pentru a evita anumite inegalități sau privilegii anumitor grupuri.

În scopul modernizării și dezvoltării pe termen lung a sistemului de sănătate, Guvernului a aprobat Hotărârea nr. 387 din 14.06.2023 cu privire la Strategia națională de sănătate “Sănătate 2030”.⁴ Strategia este sprijinită de o serie de programe și planuri care țintesc problemele prioritare de sănătate publică și răspund nevoilor specifice ale populației, inclusiv ale grupurilor vulnerabile. Printre grupurile vulnerabile prioritare pentru intervenție în Strategie sunt menționate persoanele de etnie romă, care se confruntă cu mai multe provocări în exercitarea dreptului la sănătate (frecvența redusă de adresare la medic, lipsa cu asigurări obligatorii de asistență medicală, accesul limitat la serviciile de îngrijire cauzate de lipsa informațiilor cu privire la serviciile de sănătate și a actelor de identitate). Adicional, Strategia menționată prevede asigurarea de către toate instituțiile responsabile a calității și accesibilității universale la serviciile de sănătate (spre ex: Obiectivul general 2.1. Asigurarea accesibilității și continuității serviciilor medicale integrate centrate pe persoană, la toate nivelurile sistemului de sănătate; Obiectivul general 2.5. Îmbunătățirea managementului calității serviciilor de sănătate, al siguranței pacientului și a lucrătorului medical etc.).

Un rol semnificativ în ocrotirea dreptului la sănătate este atribuit Programului național privind asigurarea respectării drepturilor omului pentru anul 2024-2027 (PNADO) aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.164 din 06.03.2024⁵. Programul prevede *Obiectivul general nr.4 Dreptul la cel mai înalt standard de sănătate asigurat*, cu includerea a 9 obiective specifice (punctele 4.1 - 4.9) care prevăd acțiuni de revizuire/ajustare a cadrului normativ, formare profesională a personalului medical etc. În contextul referirii la recomandarea Comitetului de la par.24, lit (c) privind desfășurarea

³ D. Obligația de a îndeplini, pct. 55 din Recomandarea generală nr. 37 (2024) privind egalitatea și libertatea față de discriminare rasială în exercitarea dreptului la sănătate, din 21.02.2025.

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138493&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142723&lang=ro

campaniilor de informare specifice cu informații privind disponibilitatea serviciilor de sănătate, Ombudsmanul remarcă obiectivele 4.1.14 *Desfășurarea campaniilor de informare continue a populației referitoare la serviciile de îngrijiri paliative disponibile, asigurând accesul la informație pentru diverse grupuri ale populației (persoane cu dizabilități, minorități naționale)*, precum și 4.4.7 *Informarea populației cu privire la serviciile medicale prestate în cadrul sistemului asigurărilor obligatorii de asistență medicală, asigurând accesibilitatea informației pentru diverse grupuri ale populației (persoane cu dizabilități, minorități naționale)*. Potrivit Raportului privind implementarea acțiunilor din PNADO 2024-2027, pentru anul 2024 la realizarea acestor obiective Avocatul Poporului apreciază că au fost desfășurate campanii de informare cu plasarea comunicatelor, infograficelor, spoturilor video (în română și rusă) pe pagina CNAM, la TV și radio, care vizau beneficiile asigurării obligatorii de asistență medicală și încadrarea persoanelor în acest sistem prin achitarea primei de asigurare în sumă fixă în termenul stabilit de legislație, precum și beneficiile de efectuare periodică a examenelor profilactice gratuite.

Un alt document de importanță majoră pentru protecția drepturilor persoanelor de etnie romă, constituie Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022 - 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 576 din 03.08.2022⁶. Programul are drept scop soluționarea multiplelor probleme și constrângeri cu care se confruntă comunitatea romă, printr-o abordare intersectorială din partea autorităților centrale și locale. Este important de menționat că printre cele nouă domenii prioritare în Program este regăsită și sănătatea, domeniu în care potrivit persoanele de etnie romă se confruntă cu mai multe probleme, după cum este menționat în Program, acestea sunt: numărul relativ mic a populație de etnie romă ce dețin statut de persoană asigurată, accesul redus al femeilor rome la servicii de sănătate reproductivă, discriminare în accesarea serviciilor medicale, plățile medicale neformale și distanțele lungi până la cea mai apropiată instituție medicală.

„Domeniul sănătății” în cadrul Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022 -2025, prevede 5 acțiuni (pct. 3.11 -3.15). În contextul realizării acțiunilor focusate de informare, Avocatul Poporului apreciază pozitiv realizarea acțiunii 3.11. *Desfășurarea întrunirilor în localitățile compact sau mixt populate de romi în cadrul campaniilor de informare despre drepturile și obligațiile beneficiarilor în cadrul sistemului asigurării obligatorii de asistență medicală*, și anume că în comunitățile de romi, medicii de familie, în parteneriat cu mediatorii comunitari și APL, au organizat sesiuni de informare la subiectele privind: serviciile medicale disponibile, prevenirea bolilor transmisibile prin imunizare, reducerea consumului de tutun, alcool și droguri, precum și promovarea serviciilor prietenoase pentru tineri. La fel, este apreciat că CNAM și Ministerul Sănătății au desfășurat campanii de informare privind beneficiile asigurării obligatorii de asistență medicală și accesul la examene profilactice gratuite. În acest context, Avocatul Poporului apreciază pozitiv creșterea gradului de asigurare a populației de etnie romă, constituind cca 52% (preponderent femei însărcinate, copii și persoane pensionate)⁷ în anul 2024.

Această constatare este confirmată și de Raportul Moldova Inegală. Realitatea vulnerabilităților anului 2025 și calea de urmat⁸, care evidențiază că în anul 2025 ponderea romilor asigurați medical constituie 51,6%, în creștere cu aproximativ 3 puncte procentuale față de anul 2018. Evoluția pozitivă este susținută în special de femeile rome (55,8% asigurate), în timp ce în rândul bărbaților romi rata de asigurare rămâne cu circa 10% mai mică. În paralel, și la nivelul populației generale se înregistrează un progres, ponderea persoanelor asigurate ajungând la 74,6% în 2025. Cu toate

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

⁷ https://mecc.gov.md/sites/default/files/mec_raport_2024_program_romi_hg_576_2022_1_0.pdf

⁸ https://progen.md/wp-content/uploads/2025/05/Moldova-Inegala-2025_ROEN.pdf

acestea, discrepanțele de gen persistă, mai ales în rândul bărbaților, ceea ce confirmă tendința menținerii muncii informale în proporții ridicate.

Totodată, Avocatul Poporului evidențiază rezultatele constant pozitive din Studiul „Percepții asupra drepturilor omului în Republica Moldova 2023” (sondaj de opinie publică elaborat de Oficiul Avocatului Poporului în 2023)⁹, care arată o creștere a încrederii respondenților în eficiența poliției de asigurare medicală. Astfel, în 2023, o treime dintre respondenți (26,4%) au declarat că poliția de asigurare medicală le asigură acces la un nivel adecvat de servicii medicale (note 7–10), comparativ cu 19,9% în 2020 și doar 9,3% în 2016. Deși procentul respondenților care declară că au încredere în poliția de asigurare nu este unul foarte ridicat, comparativ cu anii precedenți se constată o evoluție semnificativă: nivelul de încredere a crescut de aproximativ 2,8 ori între anul 2016 și anul 2023. Această tendință indică o consolidare treptată a percepției pozitive față de sistemul de asigurare medicală, sugerând că măsurile de informare, modernizare și îmbunătățire a serviciilor pot genera rezultate vizibile.

În același timp, Studiul reflectă și percepții cu conotație negativă. La afirmația conform căreia statutul economic al persoanei afectează dreptul la servicii de ocrotire a sănătății, 54,6% dintre respondenți au fost de acord (note 7–10). Chiar dacă această pondere se află în continuă descreștere – de la 70,6% în 2016, la 61,7% în 2018 și 60,8% în 2020 – ea rămâne totuși una înaltă. Mai mult, această percepție este susținută în special de femei, persoane în etate, minorități etnice și persoane cu nivel scăzut de studii, ceea ce confirmă persistența unor realități discriminatorii în accesul la servicii medicale.

Dificultățile financiare rămân a fi printre cele mai frecvente cauze pentru care persoanele nu se adresează la medicul de familie. În mod special femeile de etnie romă de vârstă mijlocie se confruntă cu lipsa banilor pentru transport și achiziționare de medicamente (52,9% din respondente) și plata pentru consultația medicală (38,2% din respondente). Această situație este determinată de structura sistemului de asigurări din Republica Moldova. Astfel, femeile tinere aflate la vârsta reproductivă beneficiază, de regulă, de asigurare prin statutul de mame (în special atunci când au copii minori), iar persoanele vârstnice sunt asigurate automat în calitate de pensionari. În schimb, femeile cu vârsta între 40 și 59 de ani – mai ales cele din comunitățile rome – se regăsesc frecvent în afara sistemului formal de muncă, ceea ce le privează de accesul automat la asigurare medicală. Lipsa unui venit stabil și caracterul precar al locurilor de muncă accentuează dificultatea acestora de a achita contribuțiile individuale la fondul de asigurări medicale.¹⁰

Tot aici este important să evidențiem că prima de asigurare obligatorie de asistență medicală reprezintă suma fixă sau contribuția procentuală la salariu și la alte recompense, pe care asiguratul este obligat să o plătească asigurătorului pentru preluarea riscului persoanei asigurate conform legislației. Prima de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă a fost stabilită pentru anul 2025 în mărime de 12 636 lei MDL (echivalentul 649 euro). Iar persoanele care aleg să achite asigurarea medicală până la 31 martie 2025 ar beneficia de reduceri semnificative (spre ex: dacă se încadrează în categoriile de proprietari de terenuri cu destinație agricolă, ar achita 1254 lei MDL, dacă persoanele desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu mărfuri supuse accizelor ar achita 1895 lei MDL, 2527 lei MDL dacă sunt fondatori de întreprindere individuală și gospodărie țărănească etc. 5 054 lei MDL dacă exercită profesia de notar, avocat, executor judecătoresc, expert judiciar, mediator, traducător etc.). Respectiv, costul procurării unei polițe de asigurare medicală ar putea constitui o povară semnificativă pentru inclusiv pentru femeile de etnie romă, având în vedere lipsa unui venit stabil. În același timp, accesul acestora

⁹ <https://ombudsman.md/studiu-perceptii-asupra-drepturilor-omului-in-republica-moldova-in-2023/>

¹⁰ https://progen.md/wp-content/uploads/2025/05/Moldova-Inegala-2025_ROEN.pdf

la piața formală a muncii este mai limitat din cauza nivelului redus de educație, discriminării persistente și a condițiilor socio-economice precare, ceea ce face și mai dificilă încadrarea lor în câmpul muncii.

Totodată, potrivit datelor Studiului privind percepțiile și atitudinile față de egalitate 2024, grupul de etnie romă este de regulă, subiect de discriminare și, prin urmare, atrage atenția tuturor. Analizând rezultatele scalei distanței sociale, se observă că doar 20% din eșantion raportează contacte cu etnici romi, iar indicatorul descris în Tabelul 13 (Matricea aproprierii sociale pe grupuri etnice), pentru relațiile dintre grupuri, arată că niciun grup etnic nu interacționează frecvent cu romii: pentru toate grupurile din tabel, indicatorul de apropiere cu romii ia valori între 0,2 și 0,4, adică aproape de lipsă de contact. Fără îndoială, ponderea redusă a grupului romilor în totalul populației Republicii Moldova poate explica această lipsă de contact.¹¹

De asemenea, Avocatul Poporului evidențiază că *persoanele refugiate de etnie romă* se confruntă cu multiple dificultăți în accesarea serviciilor medicale din Republica Moldova. În Raportul său privind evaluarea accesibilității serviciilor esențiale de sănătate a persoanelor refugiate pe teritoriul Republicii Moldova din 2023¹², Ombudsmanul a constatat că printre impedimentele în accesarea asistenței medicale se includ: barierele lingvistice, birocrăția, lipsa de informații cu privire la modul de accesare a serviciilor, lipsa competenței culturale, frica de persecuție etc.

Un obstacol semnificativ îl constituie barierele lingvistice și lipsa de informare adecvată. Deși legislația prevede consimțământul informat pentru serviciile medicale, acesta nu este disponibil în mod constant în limbile relevante pentru refugiați, precum ucraineana și romani. Lipsa traducerii formularelor și a materialelor informative limitează accesul efectiv la drepturile medicale și generează neîncredere. De asemenea, informațiile despre serviciile medicale disponibile nu sunt mereu actualizate pe canalele accesate de comunitatea romă, cum ar fi platformele online, grupurile de pe rețelele sociale sau canalele media comunitare.

Aceste bariere structurale sunt agravate de experiențele directe de stigmatizare. Potrivit datelor Raportului sus menționat, un procent semnificativ de refugiați au menționat că au experimentat stigmatizarea în accesarea serviciilor medicale. Aceasta s-a datorat în principal vârstei, stării de sănătate mintală și apartenenței la etnia romă. Comportamentele nedorite au inclus atitudini neprietenoase față de persoanele refugiate (42,5%), negarea drepturilor acestora (26,9%), limbaj nepotrivit (15,4%) și refuzul de a furniza tratamentul necesar (15,4%).¹³

Accesul la imunizare constituie un alt domeniu problematic. În momentul părăsirii țării de origine, procesul de vaccinare al refugiaților este adesea întrerupt, expunând în special copiii la riscuri majore de contractare a unor boli prevenibile, precum rujeola, poliomielita, hepatita virală, difteria sau tusea convulsivă. În cazul adulților, lipsa vaccinării poate duce la forme mai severe ale acestor boli. Situația a fost agravată de pandemia COVID-19, care a amplificat nevoia de vaccinare rapidă în centrele de cazare pentru refugiați. În plus, lipsa documentelor care să confirme vaccinările anterioare și indisponibilitatea anumitor vaccinuri pe piața locală au generat întârzieri și incertitudini.

Deși Ministerul Sănătății a emis ordine și a integrat refugiații în pachetele de servicii medicale esențiale, inclusiv în ceea ce privește imunizarea, implementarea acestor măsuri rămâne limitată. Persistă deficiențe legate de lipsa de resurse umane și logistice, barierele lingvistice și insuficiența

¹¹ https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-02/ro_studiu_distanța_sociala.pdf

¹² <https://ombudsman.md/post-document/raport-privind-evaluarea-accesibilitatii-serviciilor-esentiale-de-sanatate-a-persoanelor-refugiate-pe-teritoriul-republicii-moldova-2/>

¹³ *Ibidem.*

informării adaptate cultural, ceea ce menține gradul de vulnerabilitate ridicat al refugiaților romi în raport cu accesul la servicii medicale.

La nivel național, pentru a asigura procesul de vaccinare împotriva bolilor care pot fi prevenite prin imunizare și pentru a reduce povara financiară și socială cauzată de acestea, a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr. 211 din 12.04.2023 privind aprobarea Programului național de imunizare pentru anii 2023–2027¹⁴. Programul include 5 obiective specifice, prin care urmărește: atingerea unei acoperiri vaccinale înalte de cel puțin 95% cu vaccinurile de rutină la nivel național până în 2027; creșterea gradului de vaccinuri sigure și eficiente a populației pe tot parcursul vieții, indiferent de locația lor geografică, vârstă, gen, statut economic, etnie, religie sau alte obstacole privind oportunitatea lor de a se bucura de beneficiile depline ale vaccinării; asigurarea cu resurse umane instruite în domeniul imunizării în scopul creșterii siguranței și calității serviciilor de imunizare; consolidarea sistemului național de supraveghere a bolilor prevenibile prin vaccinare, cu fortificarea capacităților de cercetare și inovare în domeniul imunizărilor; fortificarea capacităților de monitorizare și coordonare a procesului de imunizare în timp real și util la toate nivelurile.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, sunt implementate diverse acțiuni de comunicare, precum campanii de informare, emisiuni la televiziune și radio, precum și videoclipuri dedicate vaccinării și prevenirii bolilor transmisibile prin imunizare. În acest context, a fost elaborat Planul de Schimbare Socială și Comportamentală în Imunizare 2027 (SSCI 2027), care are drept scop combaterea dezinformării despre vaccinuri și contracararea impactului mesajelor anti-vaccinare. Planul a fost elaborat prin colaborarea unui grup de lucru multidisciplinar și are la bază științele comportamentale, integrând o gamă variată de intervenții destinate consolidării unui mediu favorabil, care să stimuleze utilizarea vaccinurilor de către întreaga populație. Totodată, pentru a spori capacitatea de gestionare a dezinformării, au fost organizate instruirii prin intermediul platformelor de ascultare socială și de monitorizare a mass-mediei.

Cu toate că sunt depuse eforturi pentru creșterea nivelului de vaccinare, datele Raportului cu privire la realizarea Programului Național de Imunizare pentru anii 2023-2027, pentru anul 2024¹⁵ demonstrează că cuprinderea cu vaccinare de 95% la vârstele țintă, au fost atinse la nivel național doar la vaccinarea BCG (Tuberculozei). Cuprinderea cu vaccinare primare a copiilor cu vârsta 1 an în teritoriile din dreapta Nistrului a variat între 77,6% (rotavirus) și 88,4% (hepatita virală B), iar în teritoriile de Est al țării – între 26,9% (infecția pneumococică) și 82,1% (ROR), înregistrând o creștere nesemnificativă la unele poziții. În teritoriile din regiunea transnistreană nu s-au efectuat vaccinări contra infecțiilor cu rotavirusuri și a fetelor contra virusului Papiloma uman. În dreapta Nistrului a continuat vaccinarea contra virusul Papiloma uman, cu vaccinarea completă fiind cuprinse 43,8% fete născute în anul 2013 și 34,9% fete născute în anul 2014. Contra difteriei și tetanosului au fost revaccinați 142.024 adulți, ce constituie circa 79,4% din cei care necesitau revaccinarea. Cu vaccinare contra gripei sezoniere în sezonul gripal 2024-2025 au fost vaccinate 201.332 persoane, ce constituie 99,5% din contingentele cu risc sporit de îmbolnăvire, vaccinul fiind procurate din fondul de profilaxie CNAM.

Importanța vaccinării este esențială nu doar pentru protecția individuală, ci și pentru prevenirea reapariției unor boli transmisibile la nivel de comunitate. Situația epidemiologică recentă din Republica Moldova demonstrează în mod clar această realitate. Astfel, în anul 2024 au fost înregistrate 216 cazuri confirmate de rujeolă, în timp ce în 2023 au fost raportate doar 3 cazuri, iar în 2021 și 2022 nu s-a înregistrat niciun caz. Această creștere bruscă arată o agravare semnificativă a situației epidemiologice, determinată inclusiv de scăderea acoperirii vaccinale. În perioada 1

¹⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149930&lang=ro#

¹⁵ <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2025/06/Realizari-PNI-2024.pdf>

ianuarie – 14 martie 2025, au fost deja raportate 20 de cazuri de rujeolă, dintre care 5 cazuri de import (din România și Ucraina). Dintre acestea, 14 cazuri au fost confirmate prin investigații de laborator: 6 în municipiul Chișinău și 8 în raionul Cimișlia. Persoanele afectate au vârste cuprinse între 8 luni și 17 ani, ceea ce evidențiază vulnerabilitatea copiilor și adolescenților.¹⁶

O situație deosebit de alarmantă este reprezentată de *cazurile la copii sub un an*, care nu pot fi vaccinați conform schemei naționale de imunizare, deoarece nu au atins încă vârsta minimă pentru administrarea vaccinului. Acești copii depind în mod direct de imunitatea colectivă pentru a fi protejați, iar scăderea ratei de vaccinare la nivel comunitar le pune sănătatea și viața în pericol.

Ca urmare, având în vedere atât rata scăzută de vaccinare, cât și situația epidemiologică nefavorabilă privind unele boli prevenibile prin vaccinare, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a propus includerea subiectului vaccinării copiilor pe agenda Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului¹⁷ pentru anul 2025.

Mai mult la ședința grupului de lucru ad-hoc a Consiliului, Ombudsmanul pentru drepturile copilului a menționat că, în urma întrevederilor cu autoritățile din domeniul ocrotirii sănătății, i-a fost adus la cunoștință faptul că există copii nevaccinați, fără contraindicații medicale, care au fost admiși în instituțiile de învățământ, contrar prevederilor legale. Deși reprezentanții autorităților din domeniul educației nu au admis existența unor asemenea practici, aceștia au invocat lipsa unor alternative educaționale pentru copiii nevaccinați și necesitatea respectării dreptului la educație al tuturor copiilor. Ombudsmanul Copilului, amintind jurisprudența CtEDO în acest sens (de ex. Vavricka și alții contra Republicii Cehe), a susținut necesitatea examinării oportunității reglementării vaccinării obligatorii, inclusiv prin stabilirea de sancțiuni pentru părinți/reprezentanți legali care nu-și vaccinează copiii, pornind de la o analiză a ratelor actuale de vaccinare și a situației epidemiologice privind bolile prevenibile prin vaccinare.

¹⁶ <https://ansp.md/ansp-informeaza-despre-situatia-epidemiologica-prin-rujeola-in-republica-moldova-7/>

¹⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137530&lang=ro

Mediatorii comunitari

În Republica Moldova modalitatea de organizare și exercitare a activității mediatorului comunitar este reglementată prin Hotărârea Guvernului nr. 557 din 17.07.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar.¹⁸ De asemenea, hotărârea în cauză prevede cerințele pentru a accede în profesia de mediator comunitar, precum și drepturile și obligațiile acestuia în realizarea deplină a funcției. În urma examinării prevederilor hotărârii, Avocatul Poporului remarcă că funcțiile și domeniile de intervenție ale mediatorului comunitar capătă o formă complexă pentru asigurarea intermedierei dintre comunitatea romă și autoritățile publice, astfel încât să fie îmbunătățită calitatea vieții acestora. În acest sens, mediatorul comunitar are atribuții în domeniile de asistență socială (pct. 8, alin.1), educație (pct. 8, alin.2), ocrotirii sănătății (pct. 8, alin.3), ocupării forței de muncă (pct. 8, alin.4) și organizațional (pct. 8, alin.5).

Caracterul complex al activității mediatorului în domeniile de intervenție rezultă din volumul și diversitatea sarcinilor pe care acesta le îndeplinește în fiecare domeniu specific. Spre exemplu, în domeniul ocrotirii sănătății mediatorul are zece atribuții (pct. 8, par.3, lit. b) – k), precum: facilitarea accesul beneficiarilor la asistența medicală; organizarea activității de informare a populației privind atragerea în sistemul public de asigurări medicale obligatorii, privind drepturile și responsabilitățile pacientului etc.; contribuie la promovarea vaccinărilor și informarea părinților despre rolul, necesitatea și impactul acestora; explicarea avantajelor includerii persoanelor în sistemul asigurărilor de sănătate, precum și procedeul prin care poate fi obținută calitatea de asigurat; acordarea suportului pentru înscrierea populației romă pe Lista medicului de familie; implicarea în programul de depistare și tratament a tuberculozei; semnalarea lucrătorii medicali asupra suspectării cazurilor de boală și urgențe de sănătate publică în comunitate (focare de boli infecțioase etc.).

Un alt exemplu ar fi în contextul domeniului organizațional, în care mediatorul comunitar are atribuții în contribuirea la soluționarea propunerilor, cererilor, petițiilor și reclamațiilor parvenire din parte a beneficiarilor; activarea în echipele personalului administrației publice locale de nivelul întâi din domeniul asistenței sociale, ocrotirii sănătății, educației etc. și sprijinirea la soluționarea problemelor beneficiarilor; medierea problemelor/conflictelor în comunitatea romă; identificarea și documentarea persoanele de etnie romă etc. În cadrul celorlalte domenii de competență, mediatorului îi revin: 6 atribuții în domeniul asistenței sociale, 5 atribuții în domeniul educației, 4 atribuții în domeniul ocupării forței de muncă și 8 atribuții în domeniul organizațional.

Astfel, pentru realizarea eficientă și calitativă a atribuțiilor este indispensabilă asigurarea unei cooperări cu autoritățile locale, alocarea bugetului suficient, cât și determinarea a unei salarizări corespunzătoare a mediatorilor comunitari.

În acest context, Avocatul Poporului remarcă eforturile statului în realizarea prevederilor art. 2, par. 2 ale Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, prin adoptarea Hotărârii Guvernului nr.576 din 03.08.2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținere a populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025.¹⁹ Programul este în sine un document de politici pe termen mediu care descrie obiectivele și acțiunile în mai multe domenii prioritare, inclusiv specifice pentru activitatea mediatorilor comunitari. Potrivit datelor Raportului de progres privind implementarea Programului în cauză, în anul 2024, Avocatul Poporului apreciază că la

¹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125326&lang=ro#

¹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

acțiunea 2.7 Dezvoltarea colaborării mediatorilor comunitari și a comunităților de etnie romă cu reprezentanții poliției și specialiștii din domeniile educației, sănătății publice, asistenței sociale, ocupării în câmpul muncii, cu implicarea reprezentanților sectorului asociativ, a fost raportate activitățile de cooperare cu inspectoratele de poliție cu mediatorii comunitari în contextul conflictelor apărute dintre tinerii din comunitatea romă și moldoveni, precum și cazurile de violență domestică. La fel, în vederea eficientizării cooperării specialiștilor din sectorul social cu mediatorii comunitari și consolidării capacității acestora reprezentanții MMPS, ANOFM, AGSSÎ au participat în calitate de formatori la seminare de instruire pentru mediatorii comunitari privind combaterea traficului de ființe umane și asigurarea asistenței victimelor, inclusiv în contextul crizei refugiaților din Ucraina. Tot în contextul realizării acțiunii 2.7 în Raport au fost menționate acordurile de colaborare cu mediatorii comunitari ale autorităților cu referire la informarea cetățenilor de etnie romă cu privire la serviciile și măsurile de ocupare a forței de muncă oferite de ANOFM etc.

Mai mult, Ombudsmanul apreciază pozitiv progresele înregistrate în mod deosebit la *Obiectivul specific nr. 5. Fortificarea statutului mediatorului comunitar*²⁰. În mod deosebit Avocatul Poporului, remarcă rolul activ al Agenției Relații Interetnice în cooperare cu primăriile (în cadrul cărora sunt angajați mediatorii comunitari) în planificarea resurselor financiare destinate acestora, precum și consolidarea rețelei de mediatorii comunitari inclusiv prin solicitarea instituirii funcției de mediator comunitar sau a stabilirii unor unități suplimentare în localități. Această implicare se reflectă direct și în progresele raportate la nivel național. Astfel după cum este menționat și în Raportul statului de *follow up* privind Observațiile finale²¹, aprobarea mijloacelor în sumă de 5,8 mil. lei pentru 58 de unități de mediatorii comunitari, mai mult cu cca 1 mil. lei în comparație cu 2023. De asemenea, Avocatul Poporului a remarcat creșterea începând cu 01.01.2025, cu 4 clase salariale pentru funcția de mediator comunitar fără studii, fapt ce a implicat costuri financiare de 213,9 mii lei anual.

Cu toate acestea, în contextul salarizării corespunzătoare a funcției de mediator comunitari, Avocatul Poporului remarcă că la acest capitol Republica Moldova urmează să depună eforturi în identificarea celei mai fiabile soluții pentru ca mediatorii comunitari să primească salarii coraportate cu efortul muncii depuse. În acest sens, Ombudsmanul atrage atenția că recomandarea CEDR privind creșterea salariilor mediatorilor comunitari nu este realizată. Mai mult, în Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova 2023, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a înaintat recomandarea către Ministerul Educației și Cercetării să crească gradul de salarizare a mediatorilor comunitari romi la nivelul echivalent de salarizare a asistenților sociali, pentru a diminua descurajarea profesională în implicarea intersectorială a acestora.²² Respectiv, potrivit Anexei nr.9 Grupul ocupațional “Asistență socială și sănătate (G)” din Legea nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, “mediatorul comunitar” are atribuit clasa de salarizare 44, cu coeficientul de salarizare 2,46, respectiv potrivit calculelor²³ salariul lunar al unui mediator ar fi de 5412 lei MDL (~ 277,61 euro²⁴). Acest salariu nici nu atinge nivelul salariului minim în Republica Moldova, care potrivit Hotărârii Guvernului nr. 846 din 18.12.2024 cu privire la stabilirea cuantumului salariului minim pe țară pentru anul 2025, constituie

²⁰ Din Raportul de progres

https://mecc.gov.md/sites/default/files/mec_raport_2024_program_romi_hg_576_2022_1_0.pdf

²¹ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2FC%2FMDA%2FFCO%2F12-14&Lang=en

²² Recomandarea 2.3.2.1, pag 66 din Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2023 <https://ombudsman.md/post-document/annual-report-on-the-observance-of-human-rights-and-freedoms-in-the-republic-of-moldova-in-2023-3/>

²³ Formula: Salariul=Coeficient×Valoarea de referință
Salariul=2,46×2200 Salariul = 5412 lei moldovenești

²⁴ Curs valutar verificat la 16.08.2025 (1 euro =19,50 lei MDL).

5500 lei MDL (~282,12 euro²⁵). La fel, Ombudsmanul atrage atenția că potrivit pct. 38 din Regulamentul-cadru, numărul de persoane deservite de către mediatorul comunitar constituie 100-300 de beneficiari. În comparație cu salariul asistentului social care are atribuit clasa de salarizare 52 cu coeficientul de salarizare 2,90. Iar în cazul asistenților sociali comunitari, clasa de salarizare este și mai mare de 56 cu coeficientul 3,16, iar potrivit art. 10, alin. (2), lit.b) al Legii bugetului de stat pentru anul 2025²⁶ cu nr.310 din 26.12.2024 cu valoarea de referință în mărime de 2500 lei MDL, în final atribuindu-se un salariu lunar în sumă de 7900 lei MDL (echivalent cu 405 euro).

Cu toate acestea, Avocatul Poporului apreciază că Agenția Relații Interetnice depune eforturi în contribuirea la creșterea salarizării mediatorilor comunitari prin participarea la discuții cu grupul de lucru interinstituțional de implementare a Programului pentru susținerea populației de etnie romă, 2022 -2025, dar și în discuțiile de la masa rotundă „Consolidarea rețelei de mediatori comunitari - instrument aplicabil cu referire la comunitatea de etnie romă”, din 2024, cu participarea Direcției Politici Salariale al Ministerului Finanțelor, cât și prin expedierea demersului în acest sens. Ca urmare a celor abordate, **Avocatul Poporului recomandă autorităților statului să asigure (funcțional și financiar) o cooperare instituționalizată cu Agenția Relații Interetnice, cu Rețeaua mediatorilor comunitari și cu reprezentanții societății civile, în vederea identificării și adoptării unor măsuri adecvate de majorare a salariilor mediatorilor comunitari, astfel încât nivelul de remunerare să reflecte corespunzător volumul de muncă și complexitatea atribuțiilor exercitate.**

În continuarea examinării, Obiectivului specific nr. 5 ce ține de fortificarea statutului mediatorului comunitar, s-a constatat că majoritatea acțiunilor nu au stabilit un buget efectiv pentru realizarea acestora. Astfel, aceste acțiuni au indicat la linia de costuri de implementare “În limitele alocațiilor bugetare”. În acest sens, Ombudsmanul remarcă că consolidarea rețelei de mediatori comunitari ține inclusiv și de resursele financiare suficiente pentru realizarea acțiunilor de instruire, mediatizare a în masă a istoriilor de succes, schimbului de experiențe etc. **În acest context, Ombudsmanul recomandă autorităților competente să asigure includerea în documentele de planificare și implementarea acțiunilor din Obiectivul specific nr. 5, a unui buget distinct și adecvat care să reflecte necesitățile reale de consolidare a rețelei mediatorilor comunitari.** Astfel, alocațiile trebuie să fie previzibile și suficiente pentru că lipsa acestora ar limita impactul și durabilitatea acțiunilor, afectând eficiența mediatorilor comunitari în localități.

Avocatul Poporului subliniază că lipsa unui buget efectiv destinat consolidării rețelei mediatorilor comunitari, precum și nivelul nemotivat al salariilor, pot constitui factori care limitează atractivitatea și accesibilitatea acestei funcții. Potrivit Listei mediatorilor comunitari pe autorități publice locale, prezentată de Agenția Relații Interetnice la data de 01.05.2025²⁷, din totalul de 58 de unități constituite, 51 sunt ocupate, iar 7 locuri (aproximativ 12%) rămân vacante. În anul 2024 au fost constituite 57 de unități, dintre care efectiv angajați au fost 51 de mediatori.

Cu toate acestea, Avocatul Poporului remarcă o evoluție pozitivă comparativ cu anul 2018, când erau ocupate doar 50% din unitățile disponibile. Astfel, în anul precedent și în anul curent rata de ocupare s-a menținut la un nivel ridicat, de aproximativ 88%, ceea ce denotă o îmbunătățire semnificativă a gradului de angajare a mediatorilor comunitari. Mai mult, în Raportul ECRI privind Republica Moldova (al șaselea ciclu de monitorizare) publicat în 2024²⁸, s-a evidențiat necesitatea

²⁵ Curs valutar verificat la 17.08.2025 (1 euro =19,50 lei MDL).

²⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150164&lang=ro#

²⁷ https://www.bri.gov.md/sites/default/files/document/attachments/LISTA%20mediatori%20comunitari_01.05_2025%20SITE%20%281%29.pdf

²⁸ <https://rm.coe.int/sixth-report-on-the-republic-of-moldova-translation-in-romanian-/1680b20f53>

de a suplini cu încă 25 de posturi de mediatori comunitari în plus față de cele prevăzute (57 de unități stabilite în 2024), pentru a răspunde în mod eficient nevoilor existente. **În acest context, Avocatul Poporului sprijină recomandarea ECRI privind necesitatea alocării unor resurse financiare corespunzătoare, care să permită extinderea numărului de mediatori comunitari. Totodată, Ombudsmanul subliniază importanța asigurării serviciilor în localitățile unde posturile sunt vacante și a extinderii ariei de activitate a mediatorilor comunitari, astfel încât aceștia să poată contribui, după caz, la deservirea mai multor comunități.**

În contextul promovării principiului echilibrului de gen, Avocatul Poporului constată, în urma examinării listei mediatorilor comunitari, că acest obiectiv este realizat într-o proporție semnificativă. Datele disponibile indică faptul că, din totalul mediatorilor comunitari angajați, aproximativ 52,9% sunt femei și 47,1% sunt bărbați, ceea ce denotă un nivel substanțial de reprezentare echilibrată între genuri.

II. Paragraful 30 (Apatrizi)

Analiza cadrului normativ

Republica Moldova a aderat la Convenția ONU privind statutul apatrizilor 1954 și la Convenția ONU pentru reducerea apatridiei 1961 în anul 2011. Prin ratificarea acestor instrumente internaționale, statul și-a demonstrat angajamentul de a asigura protecția persoanelor apatride. Această aderare marchează un pas important în armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, asumându-și astfel obligația de a garanta drepturile fundamentale și de a oferi un statut juridic clar apatrizilor. Constituția Republicii Moldova²⁹ joacă un rol central în protecția acestor persoane. Articolele 16 și 19 garantează egalitatea și protecția drepturilor tuturor persoanelor, inclusiv a apatrizilor, stabilind cadrul legal suprem care obligă statul să asigure acces egal la drepturi fundamentale, fără discriminare.

Procedura de recunoaștere a statutului de apatrid în Republica Moldova este gestionată de Inspectoratul General pentru Migrație, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Conform art. 87² din Legea nr. 200 din 16.07.2010³⁰ privind regimul străinilor, procedura administrativă are o durată de 6 până la 12 luni și se desfășoară în baza unui cadru procedural clar definit.

Solicitanții statutului de apatrid, pe lângă drepturile reglementate de art. 87³ din Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, trebuie să beneficieze de: dreptul la asistență juridică garantată de stat la orice etapă a procedurii de recunoaștere a statutului de apatrid, de servicii de cazare în perioada procedurii; la asistență medicală; dreptul la educație; dreptul de a beneficia de toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, cetățenilor Republicii Moldova.

În temeiul art. 6 alin (2) al Legii nr. 198 din 26.07.2007³¹ cu privire la asistență juridică garantată de stat „apatrizii beneficiază de asistență juridică garantată de stat, în conformitate cu prezenta lege, în procedurile sau în cauzele ce țin de competența autorităților administrației publice și a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova”.

La capitolul creării condițiilor și posibilităților de integrare a străinilor în țara de destinație Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor³² este un suport legal specific pentru integrarea acestei categorii de populații în societatea moldovenească, inclusiv prin garantarea accesului la educație, sănătate, ocupare și asistență socială.

În primul rând Legea nr. 274/2011 stabilește cadrul pentru asigurarea/facilitarea integrării străinilor, indiferent de statutul acestora, în viața economică, socială și culturală a Republicii Moldova având la bază principiile nediscriminării, interesului superior al copilului și egalității de tratament. După cum a fost menționat, această lege este aplicată străinilor titulari ai dreptului de ședere provizorie în scop de muncă, titularilor șederii permanente, apatrizilor și beneficiarilor de protecție

²⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145723&lang=ro

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148704&lang=ro#

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149213&lang=ro;

³² Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor. Disponibil: [LP274/2011](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149213&lang=ro).

internațională/azil politic.³³ De asemenea, prin această lege este consacrat o totalitate de „măsuri de integrare”, care presupun sesiuni de acomodare socioculturală, cursuri de limbă română, informare/consiliere pentru accesul la piața muncii, servicii medicale și protecție socială, plus orientare și formare profesională adaptate nevoilor pieței.³⁴ În privința drepturilor și garanțiilor relevante pentru lucrătorii migranți potrivit Legii nr. 274/2011 ar putea fi clasificate pe două direcții și anume, a) accesul la piața muncii și b) accesul la servicii medicale, protecție socială și educație.

Este de remarcat că art. 2, alin. (1) al Legii nr. 274/2011 stabilește categoriile de persoane față de care este aplicată inclusiv, față de străini cărora li s-a recunoscut statutul de apatrid în Republica Moldova.³⁵

Cu toate acestea, Ombudsmanul, în Raportul special privind fenomenul apatridiei și respectarea drepturilor persoanelor apatride în contextul cadrului legal național³⁶, a subliniat că, deși legea garantează apatrizilor acces atât la asistență juridică primară, cât și la cea calificată, în practică aceasta este oferită în mare parte doar în etapa contestării refuzului de recunoaștere a statutului de apatrid. În etapele inițiale ale procedurii, conform Legii nr. 198 din 26.07.2007³⁷ cu privire la asistența juridică garantată de stat în angajare fără un statut legal, apatrizii pot beneficia de asistență juridică primară, furnizată de para-juriști la nivel local, care oferă informații generale despre cadrul legal și procedura de obținere a statutului de apatrid. Totuși, accesul efectiv la asistență juridică garantată de stat are loc, de regulă, doar după sesizarea oficiilor teritoriale de asistență juridică garantată de stat de către Inspectoratul General pentru Migrație.

O problemă importantă cu care se confruntă solicitanții statutului de apatrid, cât și beneficiarii acestuia ține de dreptul muncă. În practică aceștia întâmpină dificultăți majore în a-și găsi un loc de muncă legal din cauza lipsei unui statut clar, ceea ce ar putea expune la riscuri de exploatare³⁸. Pentru a rezolva această problemă, este esențial asigurarea unui acces direct și automat la piața muncii. Astfel, **Ombudsmanul recomandă să fie creat un sistem sau mecanism prin care aceste categorii de persoane să primească suport amplu în identificarea unui loc de muncă prin intermediul serviciilor de stat disponibile, inclusiv cursuri de pregătire profesională.** Aceasta ar contribui semnificativ la integrarea lor socială și le-ar mări șansele de a deveni independente financiar pe termen lung³⁹.

Pe de altă parte, Avocatul Poporului reiterează că, anterior reformei RESTART, autoritățile publice locale dețineau competențe în domeniul asistenței sociale. Ulterior, aceste atribuții au fost transferate către Agențiile teritoriale de asistență socială (ATAS) și Structurile teritoriale de asistență socială (STAS). În consecință, potrivit art. 13 din Legea nr. 547 din 25.12.2003 privind asistența socială, ATAS și STAS nu au în competență gestionarea situației solicitanților de statut de apatrid sau a persoanelor nedocumentate și, totodată, nu dispun de resurse financiare și administrative pentru a le acorda suport. Prin urmare, aceste categorii de persoane sunt omise de a beneficia de măsuri de asistență socială, conform prevederilor art. 5 lit. a) din Legea asistenței sociale nr. 547 din 25.12.2003

³³ Art. 2, Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor. Disponibil: [LP274/2011](#).

³⁴ Art. 3,5, Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor. Disponibil: [LP274/2011](#).

³⁵ Art. 2, alin. (1), lit. c) Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor. Disponibil: [LP274/2011](#).

³⁶ <https://ombudsman.md/post-document/raport-special-privind-fenomenul-apatridiei-si-respectarea-drepturilor-persoanelor-apatride-in-contextul-cadrului-legal-national/>

³⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149213&lang=ro

³⁸ <https://ombudsman.md/ghid-practic-referirea-persoanelor-apatride-2024/>, pag.4;

³⁹ <https://ombudsman.md/post-document/raport-special-privind-fenomenul-apatridiei-si-respectarea-drepturilor-persoanelor-apatride-in-contextul-cadrului-legal-national/>

și art. 2, alin.1 lit. c) din Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, se acordă doar apatrizilor cărora li s-a recunoscut oficial statutul de apatrid.

În aceste condiții, ținând cont de vulnerabilitatea sporită a solicitanților statutului de apatrid și de necesitatea stringentă a acestora de a beneficia de servicii și prestații sociale, **Avocatul Poporului recomandă includerea și acestei categorii în prevederile art. 2, lit. c) a Legii 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, fie reglementarea directă în art. 5 a Legii nr. 547 din 25.12.2003 privind includerea solicitanților statutului de apatrid cât și persoanelor care beneficiază de statutul de apatrid.**

Analiza programelor/politicilor publice și a măsurilor statului (strategii, planuri, inițiative)

Ombudsmanul a examinat și și-a expus Opinia⁴⁰ asupra Proiectului Hotărârii de Guvern nr. 236/MAI/2025 pentru aprobarea Programului Național privind Integrarea etapizată a străinilor în Republica Moldova pentru perioada 2025–2027. Avocatul Poporului a subliniat că, în prezent, străinii, inclusiv persoanele strămutate, pot beneficia efectiv de măsuri de integrare doar din momentul obținerii unui drept de ședere, al recunoașterii statutului de apatrid sau al obținerii protecției internaționale, conform prevederilor Legii nr. 274 din 27.12.2011. Această abordare contravine principiului enunțat în Program, potrivit căruia măsurile de suport ar trebui acordate străinilor încă de la sosire și până la dobândirea unui statut juridic. Ombudsmanul a accentuat că în prima etapă străinii au nevoie de suport mult mai mult decât ulterior.

Astfel, analiza statistică a Programului necesită corectitudine și transparență sporită, inclusiv indicarea clară a surselor și o delimitare riguroasă a termenilor precum „refugiat”, „migrant” sau „persoană strămutată”. În acest sens, **Avocatul Poporului a recomandat revizuirea cadrului juridic și analitic pentru a reflecta diferențiat situația beneficiarilor de protecție temporară, solicitanților de azil și apatrizilor, precum și integrarea aspectelor legate de coeziunea socială, accesul inegal la protecție socială și barierele în ocuparea forței de muncă.**

Un aspect deosebit de important vizează accesul beneficiarilor de protecție temporară (TP) la servicii medicale. În prezent, aceștia sunt acoperiți prin Legea azilului și Hotărârea Guvernului nr. 21/2023, finanțarea provenind preponderent din contribuțiile donatorilor internaționali gestionate de CNAM. Astfel, aceștia beneficiază de servicii de urgență, asistență medicală primară, medicamente compensate și îngrijiri ambulatorii, dar nu și de servicii specializate, de reabilitare sau de îngrijiri paliative, decât dacă sunt angajați oficial. Programul propus evidențiază necesitatea unei acoperiri mai cuprinzătoare, în special pentru categoriile vulnerabile precum solicitanților statutului de apatrid, care sunt excluși din sistemul de asigurări medicale de stat.

Avocatul Poporului a recomandat efectuarea unei analize pentru instituirea unui sistem echitabil de prime, includerea costurilor reale de integrare în bugetul național și adoptarea unor modificări legislative care să permită înscrierea în sistemul de asigurări chiar și în lipsa unui loc de muncă formal. De asemenea, în analiza SWOT a Programului, Ombudsmanul a propus clarificarea acoperirii actuale și menționarea explicită a lacunelor pentru toate

⁴⁰ <https://ombudsman.md/post-document/opinie-catre-ministerul-afacerilor-interne-proiectul-hotararii-de-guvern-privind-aprobarea-programului-national-privind-integrarea-etapizata-a-strainilor-in-republica-moldova-2025-2027/>

categoriile de străini, subliniind nevoia de sustenabilitate financiară și respectarea angajamentelor internaționale deja asumate.

Evaluarea eficienței acestor măsuri – dacă sunt aplicabile și suficiente pentru a combate fenomenul apatridiei, inclusiv date/statistici existente.

Autoritățile publice locale, prin intermediul inspectoratelor de poliție, instituțiilor medicale, instituțiilor de învățământ și serviciilor de asistență socială, joacă un rol esențial în identificarea și prevenirea apatridiei. Acestea au responsabilitatea de a identifica persoanele vulnerabile, aflate în situații de risc precum: copiii născuți din părinți fără cetățenie sau cu un statut juridic incert, persoanele care dețin pașapoarte de tip sovietic și riscă să devină apatrizi, precum și persoanele nedocumentate, inclusiv minorii.

Deci pentru a asigura intervenții adecvate și a proteja persoanele afectate raportarea cazurilor de apatridie este esențială. Pentru a asigura o identificare eficientă a cazurilor de apatridie, este important ca mai mulți actori să fie implicați în procesul de raportare. Identificarea timpurie a acestor persoane permite adoptarea unor măsuri proactive pentru acordarea cetățeniei sau a documentelor de identitate, prevenind astfel apariția unor noi cazuri de apatridie.

Cu toate acestea, se constată lipsa unei proceduri eficiente pentru colectarea datelor și identificarea numărului real al persoanelor apatride care reprezintă o problemă critică, afectând capacitatea de evaluare și intervenție adecvată.

Conform datelor statistice din Registrul de stat al populației referitor la persoanele fizice cu loc de trai în Republica Moldova în profil de cetățenie⁴¹, pe teritoriul Republicii Moldova în anul 2025 locuiesc 3 426 apatrizi, iar în Registrul de Stat al populației sunt luate la evidență 1 274 de persoane cu statut juridic nedeterminat.

În consecință, apatrizi din stânga Nistrului, dat fiind lipsa de jurisdicție efectivă asupra acestui teritoriu, este imposibilă cartografierea și stabilirea cu exactitate a numărului real de persoane fără cetățenie. Estimativ, din numărul total de 6 759 de persoane care dețin pașaport sovietic (modelul anului 1974), 4 037 – sunt locuitori din stânga Nistrului.⁴²

În anul 2024, Inspectoratului General pentru Migrație⁴³ a examinate 118 cereri (108 cereri - anul 2023) de recunoaștere a statutului de apatrid, aplicate pe teritoriul Republicii Moldova. Ca urmare a examinării cererilor de recunoaștere a statutului de apatrid, au fost emise 236 de decizii, dintre care: 120 (*aproximativ 51 %*) de încetare a procedurii statutului de apatrid; 56 (*aproximativ 24 %*) de respingere a cererii de recunoaștere a statutului de apatrid; 60 (*aproximativ 25 %*) decizii de recunoaștere a statutului de apatrid. Totodată, pe parcursul anului 2024 Inspectoratului General pentru Migrație⁴⁴ a eliberat următoarele acte de identitate solicitanților statutului de apatrid: 47 buletine de identitate pentru apatrizi; 14 documente de călătorie pentru apatrizi; 123 certificate de confirmare ai solicitanților statutului de apatrid.

⁴¹ <https://dataset.gov.md/dataset/4681-date-statistice-din-registrul-de-stat-al-populatiei-referitor-la-persoanele-fizice-cu-loc-de-tr>, (informația la date de 01.08.2025);

⁴² <https://ombudsman.md/post-document/raport-special-privind-fenomenul-apatridiei-si-respectarea-drepturilor-persoanelor-apatride-in-contextul-cadrului-legal-national/>, pag.10;

⁴³ <https://igm.gov.md/wp-content/uploads/2025/01/Nota-privind-activitatea-IGM-12-luni-2024.pdf>

⁴⁴ <https://igm.gov.md/wp-content/uploads/2025/01/Nota-privind-activitatea-IGM-12-luni-2024.pdf>;

În același timp, este important de menționat că Inspectoratul General pentru Migrație se confruntă cu multiple impedimente în realizarea efectivă a activităților sale. Principala problemă este disproporția dintre resurse și necesități: aproximativ 8 angajați gestionează circa 100 de mii de străini, în condițiile unei lipse acute de resurse financiare și umane. Situația este agravată de infrastructura precară, caracterizată prin birouri mici și lipsa spațiilor adecvate pentru activități de integrare.

Accesul străinilor la programe de integrare rămâne limitat, iar lipsa cursurilor gratuite de limbă română îngreunează procesul de adaptare. În plus, Inspectoratul General pentru Migrație nu poate oferi, de sine stătător, servicii adaptate nevoilor individuale ale străinilor, iar mecanismul de integrare aprobat în 2016 este depășit și nefuncțional în raport cu realitățile actuale.

Pe plan juridic, măsurile de integrare sunt obligatorii doar pentru obținerea cetățeniei și a dreptului de ședere permanentă, ceea ce limitează aplicabilitatea acestora. Statul nu dispune de pârghii pentru a stimula participarea altor categorii de străini, iar programele gratuite sunt destinate exclusiv beneficiarilor de protecție internațională. Această situație creează inegalități, la care se adaugă reticenta sporită a străinilor de a accesa măsurile de integrare, reducând și mai mult eficiența politicilor existente.

În urma celor abordate, Avocatul Poporului recomandă revizuirea mecanismului de integrare a străinilor și consolidarea capacităților Inspectoratului General pentru Migrație, inclusiv prin suplimentarea resurselor, extinderea accesului la cursuri gratuite de limbă română și instituirea unor pârghii legale care să asigure participarea efectivă a străinilor la măsuri de integrare. Totodată, se recomandă Guvernului să depună eforturi susținute pentru documentarea tuturor persoanelor aflate în risc de apatridie, în vederea prevenirii excluderii sociale și a asigurării respectării drepturilor fundamentale

Drepturile copilului la cetățenie

Potrivit art. 7 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului⁴⁵, imediat după nașterea sa, copilul este înregistrat, are dreptul la nume, dreptul de a obține o cetățenie și dreptul de a cunoaște și a fi crescut de părinții acestuia, în măsura posibilului. Principiul prevenirii apatridiei, reflectat în Convenții, presupune că Statele sunt încurajate să ofere cetățenie copiilor născuți pe teritoriul lor, în special dacă nu au altă cetățenie, și să prevină pierderea cetățeniei fără motive întemeiate.

Totuși, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului, notează că în Republica Moldova există o situație problematică în cazul copiilor născuți pe teritoriul țării, dar din părinți care dețin cetățenia altui stat sau unul din ei este apatrid sau beneficiază de protecția internațională, iar celălalt este cetățean străin. Nerespectarea dreptului copilului la cetățenie duce la lezarea anumitor drepturi fundamentale. Până în iulie 2023, art. 11, alin. (1), lit. c) din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024/2000⁴⁶ condiționau cetățenia copilului născut pe teritoriul Republicii Moldova de statutul/forma juridică de ședere a părinților săi pe teritoriul Republicii Moldova. În viziunea Ombudsmanului copilului, acest fapt putea duce la apariția copiilor apatrizi de la naștere, în cazurile în care țara de origine a părinților/unuia din părinți nu acordă cetățenia sa copiilor născuți pe teritoriul altor state sau are rezerve în privința acestora. În contextul dat, Avocatul Poporului pentru drepturile

⁴⁵ <https://www.unicef.org/moldova/media/6116/file/with%20Kids%20drawings%20ROM.pdf>

⁴⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143988&lang=ro#

copilului, la 21 mai 2021, a solicitat Curții Constituționale exercitarea controlului constituționalității art. 11 alin. (1) lit. c) a Legii cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024/2000, situație soldată cu Decizia de inadmisibilitate. Cu toate acestea, propunerea de modificare a acestuia a fost preluată de un deputat din Parlamentul Republicii Moldova. Drept urmare, la 08.06.2023, Parlamentul a adoptat Legea nr. 142 pentru modificarea articolului 11 din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024/2000, în vigoare din 03.11.2023. În momentul actual, copilul este considerat cetățean al Republicii Moldova, dacă a fost născut pe teritoriul Republicii Moldova din părinți care au cetățenia unui alt stat sau unul dintre care este apatrid sau beneficiar de protecție internațională, iar celălalt este cetățean străin – în cazul în care, la data depunerii cererii, cel puțin unul dintre părinți deține drept de ședere sau beneficiază de protecție internațională acordată de autoritățile competente ale Republicii Moldova ori este recunoscut apatrid de autoritățile competente ale Republicii Moldova, precum și în cazul în care copilul se încadrează în condițiile legale pentru a fi recunoscut apatrid.

Este important de menționat că Parlamentul Republicii Moldova a adoptat noul proiect privind legea cetățeniei Republicii Moldova în data de 10.07.2025. Respectiv, aceasta va include prevederea sus menționată la art. 9, alin.1, lit. c).⁴⁷

Reieșind din experiența Avocatului Poporului pentru drepturile copilului în examinarea cazurilor concrete de nerespectare a dreptului copilului la nume și cetățenie, se constată că cel mai adesea această situație survine din cauza scăpărilor sau chiar neglijenței nu doar a părinților, ci și a autorităților, care nu intervin prompt, nu conlucrează între ele suficient, motivând că nu au cunoscut situația, nu cunosc cum să intervină sau că nu ține de competențele lor.

Este apreciabil faptul că, în unele regiuni ale țării, în scopul prevenirii situațiilor de nedocumentare a copiilor, se întreprind anumite măsuri precum: campanii de informare; colaborarea constantă cu Agenția Servicii Publice; sprijin psiho-social pentru familiile care se confruntă cu dificultăți în procesul de documentare a copilului; identificarea precoce și monitorizarea factorilor de risc social care pot duce la nedocumentarea copiilor; programe educaționale pentru copii și părinți, etc.

Menționăm că copiii apatrizi sunt lipsiți de acces la educație, sănătate și servicii sociale din cauza absenței unui statut legal recunoscut. Ei devin extrem de vulnerabili la exploatare, abuz și trafic, neavând protecție juridică adecvată. Excluderea socială și discriminarea le afectează profund dezvoltarea emoțională, psihologică și sentimentul de apartenență. Perpetuarea apatridiei încalcă grav drepturile copilului și impune intervenții imediate pentru garantarea unui viitor sigur și echitabil.⁴⁸

⁴⁷ <https://parlament.md/material-details-md.nspx?param=edeec5b9-0954-47b1-a4a7-d54114bf1d01>

⁴⁸ <https://ombudsman.md/post-document/raport-special-privind-fenomenul-apatridiei-si-respectarea-drepturilor-persoanelor-apatride-in-contextul-cadrului-legal-national/>